

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

84 | MAI
2026

În fiecare an, în a treia joi din luna **mai**, comunitățile ucrainene din întreaga lume celebrează „Ziua Internațională a Cămășii Ucrainene” – *vyshyvanka* (вишиванка), un prilej de reafirmare a identității noastre culturale și de recunoștință față de rădăcinile care ne definesc. **la** la români sau *vyshyvanka* la ucraineni, dacă e să ne referim acum strict la aceste două popoare vecine, reprezintă mai mult decât un simplu obiect vestimentar, reprezintă povestea cusută pe pânză a omului de rând, în care și-a exprimat și bucuriile, și tristețile, și speranțele, și deznădejile, dar și viziunea asupra frumosului și a lumii, în general.

Și dacă tot am amintit despre cămașa tradițională populară care comportă aceleași valori pentru ambele popoare, nu avem cum să nu facem referire, chiar dacă tangențial, la un alt liant vechi de peste șase milenii, și anume extraordinara cultură Cucuteni-Tripolia, unică în Europa, ce mărturisește despre un nivel foarte ridicat al acestei civilizații preistorice care s-a remarcat prin îndeletniciri și modul de organizare socială fascinante, și de la care s-au păstrat până în zilele noastre ceramica decorată. Însă, mai pe larg despre acest subiect, într-un viitor articol.

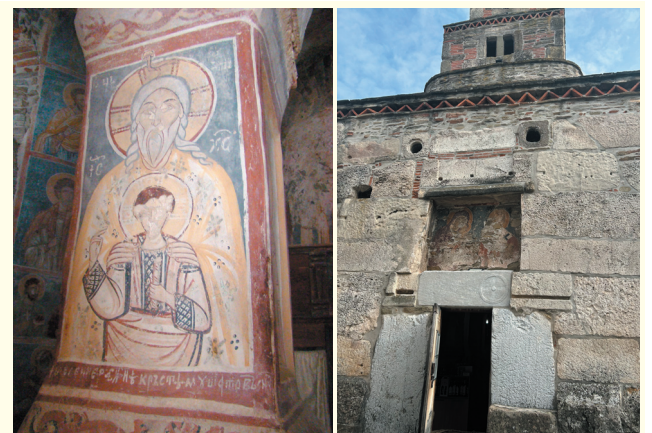
Pentru omul din popor, natura nu este doar un simplu decor în care acesta își desfășoară existența, ci este parte integrantă din viața de zi cu zi, o sursă permanentă de inspirație în arta decorativă, întrucât frumusețea naturii este

HRIȘTOS ÎN IE

percepută prin armonie, echilibru și utilitate, fiind strâns legată de ceea ce este viu și roditor. Astfel, pe cămașa tradițională apar frecvent modele inspirate din mediul înconjurător, motive florale sau vegetale care simbolizează dorința de belșug, sănătate și continuitate. Totodată, modelele geometrice sugerează echilibrul din natură și din viață, continuitatea și ciclicitatea, în timp ce elementele astrale arată legătura dintre om, natură și divinitate. De regulă, frumosul este perceput ca fiind încărcat de sens spiritual, fapt pentru care, pentru omul din popor, ceea ce este frumos este și bun, și protector, și sacru.

Am creionat acest „portret” concis al cămășii tradiționale, pentru a face trecerea către o reprezentare murală atipică a lui Hristos din biserica „Sfântul Nicolae” din localitatea Densuș, județul Hunedoara. Însă, înainte de asta, se impun câteva informații esențiale despre biserica din Densuș și pictura care o împodobește.

Așadar, biserica numită de Nicolae Iorga „fără pereche în toată românia” poartă două hramuri: „Sfântul Ierarh Nicolae” și „Sfântul Prooroc Ieremia” și este unul dintre cele mai vechi și fascinante lăcașuri de cult din România, cu o istorie care se întinde pe mai multe secole și culturi. Ridicată, se pare, între secolele XII-XIII, pe ruinele unei construcții datând din secolul al IV-lea d.Hr., biserica a servit de-a lungul timpului comunități ortodoxe, protestante și greco-catolice. Construcția este remarcabilă prin arhitectura sa neobișnuită, întregul edificiu fiind acoperit cu plăci de piatră, majoritatea provenind din ruinele fostei capitale a Daciei romane, Ulpia Traiana Sarmizegetusa, situată în apropiere. Istoria bisericii

este învăluită în mister și plină de legende. Unele surse susțin că lăcașul ar fi fost ridicat pe ruinele unui templu roman dedicat zeului Marte, altarul fiind folosit pentru sacrificii de către romanii aduși în Dacia. Tot aici s-ar afla și mormântul generalului roman Longinus, care, potrivit legendei, s-ar fi sinucis după ce a căzut în mâinile lui Decebal. Ulterior, edificiul ar fi fost creștinat în secolele IV-V și ar fi fost folosit continuu pentru slujbe religioase timp de peste 700 de ani.

Valoroasa pictură murală care împodobește pereții bisericii datează din anul 1443 și este opera unei echipe de meșteri conduși de zugravul Ștefan, unul dintre primii pictori români cunoscuți, influența sa fiind vizibilă în stilul sud-carpatin dezvoltat în jurul mănăstirii Curtea de Argeș. Acesta și-a înscris numele cu caractere în slavonă în partea de sus a pilei din stânga intrării în biserică: „A pictat Ștefan”, inscripție completată cu o alta, tot în slavonă, aflată sub fereastra de pe latura sud-estică a absidei altarului: „...la anul 6952 [1443 n. n.] luna octombrie 23 s-a pictat [biserica cu hramul] Sfântul Nicolae ...jupâneasă și fetelor ...Amin”. Frescele reprezintă scene religioase complexe, distribuite pe patru registre, cu figuri de sfinți, mucenici și ierarhi, care au supraviețuit parțial trecerii timpului și vandalizărilor turcești.

(Continuare la pag. 2)

Mihaela HERBIL

Pietro Della Valle și Țara celor liberi:

**cum un nobil roman
i-a descoperit
pe cazacii zaporojeni**

József Brandt. Nuntă cazacă

La începutul secolului al XVII-lea, când lumea părea încă infinit de vastă și plină de pete albe pe hartă, aristocratul italian Pietro Della Valle a pornit într-o călătorie care avea să-i schimbe nu doar viața, ci și felul în care Europa privea popoarele din Răsărit.

Pietro Della Valle s-a născut la Roma, la 2 aprilie 1586, într-o familie bogată și nobilă. Tinerețea sa a fost marcată de pasiunea pentru literatură și arme. Era un om educat, care cunoștea limbile latină și greacă, mitologia antică și Biblia. De asemenea, a fost membru al Academiei Umoriștilor din Roma și și-a câștigat reputația de poet și orator. Ideea unei călătorii în Orient i-a fost propusă de Mario Schipano, profesor de medicină la Napoli. Della Valle a acceptat-o și, la 8 iunie 1614, a pornit la drum.

În următorii doisprezece ani, a traversat Imperiul Otoman, Persia și India. Nu căuta avere sau faimă – le avea deja. Călătoria mai ales din curiozitate și dorință de a înțelege lumea. Nu întâmplător, Jules Verne îl va numi mai târziu „primul turist”.

A descris tot ce a văzut în jurnale și scrisori – mai târziu reunite în trilogia intitulată „Viaggi”. Din aceste pagini aflăm că, între 1616 și 1620, a trecut și prin ținuturile sudice ale Ucrainei de astăzi, lăsând unele dintre cele mai timpurii descrieri europene ale acestor regiuni.

Europa acelor vremuri privea aceste locuri ca pe o margine nesigură a lumii – între civilizație și stepă, între imperii și spațiul tătarilor nomazi. Della Valle a văzut însă altceva: nu un gol, ci o lume vie. În scrisorile sale, el descria ținuturile, obiceiurile și, mai ales, oamenii care trăiau între Nipru și Marea Neagră.

Despre cazaci scria cu respect, aproape cu surprindere: „Essi eleggono i loro capi con voto comune, e non esitano a deporli se mancano di giustizia o di valore.”

„Își aleg conducătorii prin vot comun și nu ezită să-i înlăture dacă se arată nedrepti sau lipsiți de curaj”. Pentru un nobil italian al secolului al XVII-lea, crescut în umbra palatelor papale, această idee părea aproape revoluționară: un popor care nu recunoaște puterea ereditară, ci trăiește prin consens, sub legea onoarei.

În ochii lui, cazacii funcționau ca o republică – nu una formală, ci una trăită în fiecare zi: „Vivono come una repubblica militare: ognuno obbedisce, nessuno si distingue per ricchezze o titoli” – „Ei trăiesc ca o republică militară: fiecare se supune disciplinei comune și nimeni nu se distinge prin avere sau titlu.”

(Continuare la pag. 3)

Bogdan MOISEI

155 de ani de la naștere

VASYL STEFANYK (1871-1936)

Scriitor ucrainean, maestru al prozei scurte expresioniste

Clasic al literaturii ucrainene, unul dintre marii maeștri ai prozei scurte, îndeosebi al schiței, Vasyl Stefanyk s-a născut la 14 mai 1871 într-o familie de țărani cu stare în satul Rusovo din Stanislavșcina (azi, regiunea Ivano-Frankivsk) în Ucraina de Apus. În familia sa, se cunoștea faptul că la sfârșitul secolului al XVIII-lea, străbunicul său a venit la Rusovo din Ucraina de Răsărit, s-a însurat și s-a stabilit aici. Astfel, neamul Stefanykilor este un simbol prevestitor al unirii celor două părți ale Ucrainei, separate atunci prin frontieră de stat.

La șapte ani, Vasyl Stefanyk a început școala primară în satul natal, apoi, din 1880, a continuat învățătura la Sneatyn. Pentru că băiatul învăța bine, după terminarea clasei a IV-a, tatăl l-a înscris la liceul polonez din Kolomeia, unde erau admiși puțini fii de țărani, considerându-se că „mitocanii” ar trebui să rămână „la păscut porcii”.

La liceu, Stefanyk i-a avut colegi pe alți doi viitori scriitori: pe satiricul Les Martovyci și pe Marko Ceremșyna (pseudonimul lui Ivan Semaniuk). Nemulțumiți de atitudinea autorităților, viitorii scriitori, împreună cu alți colegi, activează într-un cerc clandestin, al cărui scop era ridicarea conștiinței și a nivelului de cultură atât al propriilor membri, cât și al țărânimii obidite.

După terminarea liceului, la dorința tatălui, Stefanyk se înscrie la Facultatea de medicină din Cracovia, oraș în care va locui între anii 1892 și 1900. Nefiind foarte pasionat de medicină, el se arată interesat mai mult de literatură și de probleme sociale. De altfel, întreaga sa viață va milita pentru emanciparea țăranilor ucraineni și va întâmpina cu entuziasm mișcările țărănești de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Primele încercări literare ale lui Stefanyk (poezii în proză, 1897) au fost înrăurite de modernismul occidental. Însă, nemulțumit de aceste scrieri, tânărul autor le-a distrus aproape pe toate.

Abia la sfârșitul anului 1897, Vasyl Stefanyk publică în gazeta *Prateia (Munca)* din Cernăuți un grupaj de șapte schițe. În primăvara lui 1898, tot la Cernăuți, îi apare primul

volum de schițe – *Cărticica albastră*. În anul următor, scoate la Lviv volumul *Crucea de piatră* și tot acolo, în 1901, i se publică volumul *Drumul*, după care în activitatea literară a lui Stefanyk intervine o pauză de un deceniu și jumătate, scriitorul dedicându-se cu totul activității sociale, culturale și gazetărești.

Creția sa reflectă starea grea, socială și națională, a țărânimii, cauzele dramatice ale emigrării în masă a ucrainenilor la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor spre SUA, Canada și Brazilia.

În 1908, Vasyl Stefanyk a fost ales în parlamentul de la Viena și supranumit de către alegătorii săi „ambasador al țărânimii” în parlamentul austriac.

Vasyl STEFANYK

Firul

Dedicat lui Ivan Semaniuk

În casă e liniște, ferestrele sunt întunecate. Maica Domnului abia e luminată; mai este și un caier. Soțul ei, Semen, chiar și atunci când doarme, tot o iubește. Lângă el sunt Maria și Vasile. Iar lângă ea, leagănul cu lurko, cel mai mic. Mai sunt icoanele de pe pereți și marea bucurie că ea iubește și este iubită.

Casa este curată, ar fi timpul să se așeze la caier.

– El e viguros, încă voi avea copii.

– Oricâți copii voi naște..., el pe toți îi va hrăni.

– Trebuie să-i îmbrac, să-i iubesc și să muncesc pentru ei.

– Firul e lung, chiar foarte lung, e fără sfârșit, nimeni nu a terminat firul. Trebuie să-i îmbrac, iar Dumnezeu mi i-a dat să-i iubesc. Vreau ca soțul meu să simtă pe trupul său fiecare deget al meu, toate cele zece. Pe Maria trebuie să o îmbrac de Paște, iar băieții vor rupe toate hainele, pentru că știu că mama va coase din nou.

Dramele provocate de prima conflagrație mondială își găsesc ecou în multe dintre scrierile lui Stefanyk, precum *Păcatul, Mama, Daune de război, Pățania copiilor* ș.a.

Revoluția din octombrie 1917 Vasyl Stefanyk a întâmpinat-o cu bucurie și speranța reunificării poporului său. Dorința firească de a vizita Ucraina sovietică nu i-a fost însă îndeplinită, autoritățile poloneze refuzându-i eliberarea unui pașaport.

Vasyl Stefanyk moare la 7 decembrie 1936, cu mai puțin de trei ani înainte de momentul eliberării ținutului său natal.

Moștenirea literară a lui Stefanyk este caracterizată de un profund sens conceptual și ideatic-estetic. Noutatea creației sale constă în inițierea unui tip de proză minimalistă, cu un conținut dramatic acut, dublat de laconismul exprimării și relevarea plină de măiestrie a complexului trăirilor umane. Totodată, scriitorul inițiază un nou curent în literatura ucraineană, și anume **expresionismul**, mișcare literară ce presupune înfățișarea lumii din perspectivă strict subiectivă, precum și interesul deosebit acordat proceselor psihologice. În sfera lui de observare pătrund oameni aflați în situații extreme, iar tragismul ce înconjoară destinele acestor familii sau indivizi atinge cote maxime.

În continuare, propunem cititorilor revistei *Ecouri ucrainene* o schiță deosebit de tulburătoare a lui Vasyl Stefanyk, intitulată *Firul*, în traducerea lui Ioan Herbil.

Corneliu IROD

Soțul doarme buștean, Maria s-a dezvelit, iar lurko în leagăn, lângă ea, e neliniștit. I-a acoperit pe toți și s-a întins cu pieptul lângă lurko.

Și caierul, și ochii, și firul cel drept și nesfârșit.

– Și după ce voi toarce pentru ei toți și voi albi pânza ca hârtia, și voi termina de cusut pentru ei totul.

– Apoi de la poartă îi voi privi, pe soțul meu și pe copiii mei. Ei toți sunt ai mei, și mă voi uita cum merg sub soare.

La miezul nopții ochii îi obosesc, degetele-i vlăguiesc, dar firul trebuie tors în continuare. Și trupul ei tânăr se aplecă spre caier.

– N-am voie să obosesc, ei și-au pus nădejdea în mine,

toți cei care dorm; îmi voi duce firul la capăt.

Dar Maica Domnului dintre icoane i-a venit în ajutor.

Însă nu a vrut s-o ajute multă vreme. Într-o noapte a venit și i-a spus: „N-o să te mai ajut. Vino cu mine.”.

(1926)

Traducere din limba ucraineană
de Ioan HERBIL

HRISTOS ÎN IE

(Continuare de la pag. 1)

În ciuda deteriorării, ele oferă o imagine unică asupra artei medievale din Țara Hațegului. Ansamblul mural pare a fi o donație a cnezilor din familia Mănjina, deseori pomeniți în documentele vremii atât în legătură cu convocarea unor scaune de judecată, cât și în contextul nesfârșitelor campanii antiotomane întreprinse de regalitatea maghiară.

Una dintre cele mai fascinante și originale imagini este reprezentarea lui Iisus în ie, un fenomen atipic în iconografia ortodoxă tradițională, care îl înfățișează pe Hristos, de regulă, în veșminte liturgice sau în haine orientale. Alegerea unui costum popular românesc sugerează o adaptare locală a imaginii sfinte, ceea ce indică un dialog între tradiția religioasă bizantină și cultura locală a Țării Hațegului. Prin vestimentația populară, zugravii au dorit probabil să creeze o legătură directă între comunitatea locală și figura lui Iisus, sugerând că divinitatea este accesibilă și apropiată de oamenii locului.

Un alt element unic în ceea ce privește imaginea lui Iisus constă în faptul că în toate reprezentările, Mântuitorul este înfățișat în trei ipostaze: prunc, în iesle sau în brațele Maicii Sale, matur, de la Botez până la înălțarea Sa la cer, și, mult mai rar, puber la 12 ani dezbătând Legea în Templu cu rabinii. În România, într-un singur loc din miile de reprezentări ale Lui, Iisus apare adolescent, iar acel loc unic este în biserica din Densuș.

Reprezentarea lui Iisus în ie arată că pictorii medievali din Țara Hațegului percepeau biserica nu doar ca un loc religios, ci și ca un spațiu cultural comunitar. Această frescă poate fi văzută ca un document etnografic timpuriu, oferind informații despre portul tradițional românesc din secolul al XV-lea. Este un exemplu rar în iconografia românească medievală de „umanizare” a sacralității prin elemente locale, care arată o cultură religioasă deschisă și adaptabilă.

Îmbrăcat în ie, Hristos nu mai este doar o figură a divinului îndepărtat, ci devine parte din lumea oamenilor simpli, din viața și frumusețea satului. Prin această imagine, pictorul își mărturisește dragostea profundă pentru tradițiile locale, arătând că portul, simbolurile și obiceiurile oamenilor sunt la fel de sacre precum credința însăși, iar legătura dintre om și divinitate trece prin respectul și prețuirea culturii sale. Ia devine mai mult decât un obiect vestimentar – ea este ridicată la rang sacru. Îmbrăcându-L pe Iisus Hristos în ie, pictorul îl apropie de om, pe de o parte, iar, pe de altă parte, aduce un omagiu emoționant

valorilor tradiționale perene și simțului estetic al omului de rând care, din cele mai vechi timpuri, și-a lăsat amprenta inconfundabilă asupra lumii înconjurătoare, potențându-i frumusețea.

Din anul 1991, Biserica „Sfântul Nicolae” din Densuș se află pe lista monumentelor propuse pentru a intra în patrimoniul UNESCO.

Surse consultate:

- <https://primariadensus.ro/2024/02/06/biserica-sfantul-nicolae-din-densus/>
- <https://historia.ro/>
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Sf%C3%A2ntul_Nicolae_din_Densu%C8%99
- <https://povestea-locurilor.ro/2020/11/13/icoana-de-la-densus/>
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Cultura_Cucuteni

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINESE DIN ROMÂNIA

~ PERIOADA POSTBELICĂ ~

IOAN (IVAN) ȘMULEAC (1934–1999)

După terminarea școlii pedagogice, lucrează ca învățător în școlile ucrainene din localitățile Copăcele și Cornuțel, județul Caraș-Severin. Astfel, viitorul scriitor a întins o punte de dor între Maramureșul pitoresc și ținutul de basm al Banatului, punte pe care se mai plimbă și astăzi frumosul, cuvintele și viața...

Debutul său literar a avut loc în publicația ucraineană «Новий вік» („Veac nou”) din București, iar mai departe creațiile sale literare apar în volumele colective «Серпень» („August”), «Ліричні струни» („Strune lirice”) și «Обрії» („Orizonturi”).

„Terminând școala, ne-am despărțit”, scrie în cartea mai sus amintită Ștefan Tcaciuc. „Timp îndelungat nu am știut nimic unul despre celălalt. Deodată s-a întâmplat minunea: numele noastre s-au întâlnit pe paginile aceleiași publicații. Atât eu, cât și Ivan Șmuleac am început să cochetăm cu muzele, să scriem poezii. Anii treceau, iar noi, din doi oameni care s-au cunoscut cândva, am devenit doi prieteni adevărați. Inimile noastre au început să împrumute una alteia ba strune, ba chiar bandure...”

Cu toate că scria foarte rar, doar atunci când credea că are ceva de spus, când simțea nevoia de a vorbi cu oamenii, cu copiii și lumea lor, știind foarte bine că scrisul înseamnă răbdare și durere, dar și descoperirea unor lumi noi, posibile, verosimile sau incredibile, Ivan Șmuleac s-a ocupat de această îndeletnicire până la trecerea sa în eternitate, care a avut loc în 1999.

În acest timp, a dăruit literaturii ucrainene din România o carte pentru copii *Бабусине сонечко* (*Soarele bunicii*, Editura Kriterion, București, 1975) și alte două volume de proză scurtă: *Іду до добрих людей* (*Oameni buni*, Editura Kriterion, București, 1980) și *Рідний поклик* (*Chemare natală*, Editura Kriterion, București, 1987).

Ivan Șmuleac a apărut în fața cititorilor săi atât ca un poet autentic și talentat, cât și ca prozator.

„În poezia lui Ivan Șmuleac, finețea merge mână în mână cu bărbăția și optimismul, cu credința neclintită într-un viitor mai bun, în triumful vieții și al frumuseții asupra morții...”, scrie Ștefan Tcaciuc.

Una dintre poeziile sale, pusă pe muzică de compozitorul Ivan Liber, se poate citi pe piatra funerară de pe mormântul său.

Proza lui Ivan Șmuleac izvorăște din amintiri despre copilărie – izvor nesecat al oricărui scriitor. Părinții, bunicii, consătenii, satul natal, râul Tisa, dealul Câmpa, zugrăvite în culori calde și vii, trec printr-o întreagă gamă de nuanțe, de la umor sincer până la o tristă melancolie și o nostalgie cutremurătoare.

„Într-adevăr, eram sănătos ca un stejar. Dar plângeam și din pricina că nu știam să vorbesc. Iată, Vasylo – el știe, de aceea și cere lăptic, bunicul cere de la tata o țigară, tata cere de la bunic amnarul, bunica cere de la mama... nu, nu! Bunica nu cere nimic de la mama, ea doar poruncește și o pune la tot felul de munci. Toți comunică între ei. Iar eu... Păi, măcar prin plâns le aduc aminte de prezența mea, ca să nu uite de mine...” – *Над Тисою у миї хатині* (*În acea căsuță de pe malul Tisei*).

Sau:

„Stăm împreună cu mama sub nucul bătrân și ascultăm zgomotul ușor al valurilor Tisei. Văd obraji blânzi ai mamei, ochii ei căprui și luminoși, care deodată se întristează, iar chipul i se încrețește în riduri. Mama îmi ciufulește părul, iar eu simt mâna ei ușoară ca o aripă de pasăre. Mă îmbrățișează, șoptind ceva.

– Ce ai spus, mamă?

– Cred că, dacă am avea noroc, am fi boga...

Și s-a oprit.” – *Мату сонце будила* (*Mama trezea soarele*).

În ziua de 22 aprilie 1999, Ivan Șmuleac a închis partea ce i se cuvenea din soarele trezit de vocea blândă a mamei sale și a trecut dincolo, să cânte și să le povestească îngerilor despre oamenii care, uneori, pot fi la fel de buni și nevinovați ca și ei.

Nu pot încheia aceste rânduri despre scriitorul Ivan Șmuleac decât cu ceea ce a spus marele său prieten Ștefan Tcaciuc despre el: „Ivan Șmuleac rămâne o rană deschisă a literaturii noastre, dar și o amintire frumoasă...”.

Pietro Della Valle și Țara celor liberi: cum un nobil roman i-a descoperit pe cazacii zaporojeni

(Continuare de la pag. 1)

Viața lor de zi cu zi îl impresiona prin simplitate. Nu o interpreta ca pe o lipsă, ci ca pe o alegere. El nota: „Il loro vitto è semplice: pesce, carne, pane; bevono birra o idromele, e si accontentano di poco” – „Hrana lor este simplă: pește, carne, pâine; beau bere sau miere fermentată și se mulțumesc cu puțin”. Iar despre felul în care își primeau oaspeții scria simplu: „All’ospite offrono sempre il pane e il sale, e dividono il fuoco e la mensa come trafratelli.” – „Oaspetelui îi oferă pâine și sare și împart cu el focul și masa, ca între frați.”

În percepția lui Della Valle, cazacii nu erau doar oameni ai stepei, ci și o forță reală în regiune. Raidurile lor pe mare și atacurile asupra țărmurilor făceau dificil controlul deplin al Imperiului Otoman asupra Mării Negre. Bărcile lor ușoare se mișcau rapid și imprevizibil, perturbând rutele comerciale și militare. În acest fel, contribuiau la menținerea unui echilibru instabil, dar necesar.

Experiența sa nu a rămas doar la nivel de observație. Începând cu 1618, stabilit în Persia, Della Valle a fost pri-

mit de șahul Abbas cel Mare. În contextul conflictului cu Imperiul Otoman, el a propus chiar o alianță cu cazacii. În acea perioadă, un reprezentant al Siciului zaporojean ajunsese deja la curtea persană, iar Della Valle s-a implicat în negocieri.

La 8 ianuarie 1620, el scria că se discutase construirea unei fortărețe pentru cazaci în apropiere de Trapezunt, care ar fi servit drept punct strategic împotriva turcilor. Planul nu a fost realizat, din cauza schimbărilor rapide în politica regională.

Pentru cititorii europeni ai vremii, aceste relatări aveau ceva neobișnuit. Dar Della Valle nu idealiza – încerca să înțeleagă. Îi descria pe cazaci drept „coraggiosi e nobili” – curajoși și nobili, oameni pentru care libertatea conta mai mult decât confortul. Curajul lor, scria el, nu izvoră din cruzime, ci dintr-un simț adânc al demnității. „Cei care, jertfind totul, se păstrează pe sine.”

În stepele dintre Nipru și Marea Neagră, el nu a găsit barbari, ci o formă diferită de ordine și de viață. Pentru el, Siciul zaporojean nu era o simplă fortificație, ci un spațiu în care se învăța responsabilitatea și solidaritatea.

Józef Brandt. Zaporojeni

Chiar dacă unele observații ale sale nu sunt lipsite de inexactități, concluzia rămâne relevantă: din această comunitate aspră, dar mândră, avea să se nască cândva un popor care își va întemeia propria republică a libertății.

Surse:

1. Della Valle, Pietro. *Viaggi di Pietro della Valle, il Pellegrino. Lettere familiari*. Tomo I–III. Firenze, 1843–1845.
2. Ostriv.org – Pietro della Valle, Italian traveler who wrote about the Zaporizhzhia Cossacks. <https://ostriv.org/pietro-della-valle-italian-traveler-who-wrote-about-the-zaporozhzhia-cossacks/>
3. Luigi Cajani. *Viaggi e conoscenza nel Seicento: Pietro della Valle. In: L'Europa e il mondo: viaggiatori, missionari, eruditi (secoli XV–XVIII)*. Milano: Ledizioni, 2012.
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Пієтро_Делла_Валле

(Continuare din nr. 83)

ICONARUL BIM-BOM

„**Fox Mulder:** Ce, nu crezi în fantome?

Dana Scully: Vrei să spui că ce a văzut omul
ăsta era fantoma victimei?

Fox Mulder: Pare mai degrabă un suflet
fără trup.

Dana Scully: Care e, practic, tot o altă
denumire pentru... fantomă.”

Replici din filmul *Dosarele X*

Se trezise cu o durere de cap îngrozitoare și cu un gust acru, de vomă, în gură. Încercă să-și ridice capul, dar acesta îi cădea greu înapoi, parcă era de plumb. Nu-și amintea mare lucru din ce i se întâmplase ieri. Poate trăise momente atât de intense încât memoria, obosită, refuza să le păstreze. Ori poate era doar efectul coniacului băut... Cine să știe?

Multă vreme după ce se trezise, nu reușea să-și dea seama unde se află și ce s-a întâmplat cu el. Privea mirat, când la masa acoperită cu o față de masă de mușama, pe care erau desenate niște felii mari de lubeniță, când la cușca cu trei niveluri din colțul camerei, unde câțiva iepuri rodeau, nepăsători, coceni de varză. Nu-și putea explica ce căuta acolo, în tovărășia iepurilor, și prin ce împrejurare ajunsese în acea cămăruță strâmtă.

– Ha, ha, ha, ha, ha!... se auzi din cușca iepurilor vocea binecunoscută a Celui pe care îl numea „Cel ce mă însoțește pretutindeni”. Privi într-acolo și zări, printre iepuri, un țap cu un singur corn, care își scutura înțelept bărbuța. De fapt... poate că nu era un țap, ci doar un iepure, un iepure cu corn și bărbuță de țap. Dar nu, Simon era sigur că era un țap. Poate chiar țapul acela pe care...

Dar unde îl văzuse?

Era sigur că-l văzuse. Țapul cu un corn... dar unde?

– Ha, ha, ha, ha, ha!... răsună din nou vocea. De ce cauți un țap printre iepuri, când tu însuși ești țapul? Ești țapul lor... și toate călcările de lege pe care le-au săvârșit le vor pune pe capul țăpului, iar apoi îl vor izgoni în pustiu... Țapul va purta asupra lui toate fărădelegile lor. Ha, ha, ha, ha, ha!...

Cuvintele Celui ce-l însoțea pretutindeni îi treziră din adânc cuvintele altcuiva, pe care le auzise, parcă, la braseria gării. Și atunci își aminti unde zărise țapul. Era cu bătrânul acela, cel care prorocea cu mâna întinsă spre el:

„Vor pune mâna pe aducătorul semnelui Zodie Mielului și-l vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi fost pentru ei să nu se fi născut... Cine are urechi de auzit să audă, cine are ochi de privit să privească. Ascultați, priviți și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer, și vai celor ce nu se vor naște a doua oară, din apă și din foc!”

Dar înainte de aceste cuvinte fuseseră altele:

„Simon?!... Adică Petru, adică Piatră!... Pe această Piatră Eu îmi voi zidi biserica, căci Zodia Mielului e aproape!”

Acestea fuseseră primele lucruri de care își aduse aminte. Dar vocea bătrânului era acum înăuntrul său, parcă striga din adâncul sufletului.

„Afară sunt câinii, vrăjitorii, curvarii, ucigașii, închinătorii la idoli și toți cei ce iubesc minciuna și trăiesc în desfrâu!” – striga bătrânul, cu barbă apostolică și plete de voievod, însoțit de țapul acela alb, cu un singur corn în frunte.

Toate aceste frânturi de vedenii se amestecau cu versurile melodiilor răgușite ce ieșeau dintr-un magnetofon uriaș, așezat pe tejgheaua barului ca un câine de pază, gata să se năpustească asupra mușteriiilor pe jumătate beți. Toți erau localnici, doar el – singurul călător al gării din orașelul lor.

*Aseară pe stradă,
Am întâlnit o fată,
Avea părul negru
Și ochii căprui.*

*O fetiță brună,
Cu păr „ondolat”
M-a oprit o clipă
Și m-a sărutat.*

*Aoleu, ce să mă fac, Doamne, eu,
Se mărită Mona mea,*

Mihai Hafia TRAISTA

ZODIA MIELULUI

(Nuvelă)

Nu știu, Doamne, ce-i cu ea.

Ritmul se zbate ca pasărea-n zbor

Eu alerg la tine, la tine în zbor...

Apoi își aduse aminte și de Marin Creastă, băiatul cu buza de iepure, care-i spusese că la Grupul Școlar din oraș e nevoie de un fochist. Da, chiar așa îi spusese:

– La Grupul Școlar e nevoie de un fochist.

După care îi explicase:

– De un om care să spargă lemne, să le care în sălile de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de teracotă.

Și că el, Marin, ar putea pune o vorbă bună, pentru că...

„Simon?!... Adică Petru, adică piatră!... Pe această piatră, Eu îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape!”

Vocea aceea de proroc îl chinuia îngrozitor, parcă erau adunate în ea toate vocile profeților lumii. Își astupă urechile cu palmele, dar degeaba. Glasul nu venea din afară, ci dinăuntru. Rămăsese în sufletul său din clipa când îl auzise prima dată.

Își aduse aminte și de tânărul Lulu, cel cu mustăcioară, îmbrăcat într-o pufoaică de tanchist, care se credea „dat dra-cu”. Și de ceferistul Mitică, cel cu ochelari, care povestea despre fuga unei muieri de prin vecini. Dar cum plecase de la bufetul gării și cum ajunsese în cămăruța aceea cu iepuri – un fel de bucătărie de vară – nu putea să-și amintească nici în ruptul capului.

„Așa zice Domnul Cel Răstignit: *Pe această piatră, Eu îmi voi zidi Biserica*, căci aducătorul semnelui Zodie Mielului a și sosit și vor picura din cer șase sute șazeci și șase de picături de foc și pucioasă pe conștiința de paie a celor nenăscuți în Zodia Mielului! Vai de voi, vai de voi, cei nenăscuți în Zodia Mielului!... Cine altul ar putea fi aducătorul semnelui?... Iată omul!...”

Iar magnetofonul-dulău lătra în continuare:

*O fetiță brună,
Cu păr „ondolat”,
Cu ochi plini de lacrimi
M-a îmbrățișat.*

*O fetiță brună,
Cu păr „ondolat”
M-a oprit o clipă
Și m-a sărutat.*

Aoleu, ce să mă fac, Doamne, eu

Se mărită Mona mea,

Nu știu, Doamne, ce-i cu ea.

Ritmul se zbate ca pasărea-n zbor

Eu alerg la tine, la tine în zbor.

Matei Creastă era sigur că Goliat nu-l va refuza și-l va angaja pe Simon ca fochist la Grupul Școlar.

– N-are cum să mă refuze, își spunea el, fiindcă i-o trage maică-mii destul de des și știe că eu știu asta și tac. Și, la o adică... de ce să nu tac? se întrebă puștiul. După care tot el își răspunse:

– Porcul de taică-meu, care de fapt nu-mi e tată bun, căci maică-mea m-a făcut cu un soldat necunoscut, care, la

o adică, putea fi chiar un erou. Și atunci se schimbă placa: eu nu mai sunt un bastard, ci fiul Eroului Necunoscut! Dar porcul de taică-meu – așa mă punea să-i spun „tată”, „porc” e de la mine citire – nu ținea cont de asta și tot bastard mă făcea. O bătea pe maică-mea să recunoască că m-a făcut cu doctorul Petriceanu, că doar buză de iepure nu mai are nimeni prin oraș, în afară de noi doi, bineînțeles. O bătea, și pe urmă pleca la curve. Ba pe unele le mai aducea și acasă, și o obliga pe maică-mea să se uite cum le-o trage. Asta o știe tot cartierul, poți să-i întreb, întări Matei, de parcă Simon l-ar fi contrazis.

Acuma e cumințe. De trei ani stă paralizat în scaunul cu roțile, după accidentul cu mașina, în care era cu două curve. Una a mierlit-o pe loc, alta a scăpat ca prin urechile acului, doar cu un picior rupt. Și-acum, la o adică, mama... de ce să nu și-o tragă în fața lui cu Goliat? El nici nu mai poate vorbi, doar horcăie ca un porc în scaunul cu roțile. Demult l-am fi dus la azil, dar e păcat să pierdem venitul ăla destul de bun pe care-l primim de la stat pe urma handicapului lui.

*Tu mi-ai dat o palmă,
Nu mi-ai dat-o tare,
Dar părinții mei
Poartă supărare.*

*Vor să mă mărite
Cu un alt „fișior”,
Nu mă las de tine,
Chiar de-ar fi să mor.*

*Aoleu, ce să mă fac, Doamne, eu
Se mărită Mona mea,
Nu știu, Doamne, ce-i cu ea.
Ritmul se zbate ca pasărea-n zbor,
Eu alerg la tine, la tine în zbor...*

În afară de magnetofonul-câine și de poveștile puștiului cu buză de iepure, nu-și mai amintea mare lucru. Doar niște frânturi din vorbele celor ce se așezaseră la masa lor și ce mai striga bătrânul acela însoțit de țapul alb. Sau poate nici nu era însoțit de țap. Poate țapul îl văzuse altundeva și, aducându-și aminte de el, i se părea acum că-l însoțea pe bătrân. Poate nici pe bătrân nu-l văzuse la bufetul gării, ci altundeva... iar acum doar i-a venit în minte.

„Simon?!... Adecă Petru, adecă piatră!... Pe această piatră Eu îmi voi zidi Biserica, căci Zodia Mielului e aproape!” Bătrânul era, cu siguranță, acolo. Dar țapul?...

– Ha, ha, ha, ha, ha! răsună iar vocea „Celui ce-l însoțea pretutindeni”. De ce cauți țapul, când tu însuși ești țapul?... Ești țapul lor! Și toate călcările de lege cu care au păcătuit o să le pună pe capul țăpului, apoi o să-l izgonească în pustiu... Țapul va duce asupra lui toate fărădelegile lor... Ha, ha, ha, ha, ha!

„Cu mine se pune, fraierul, cu mine, bă? Cu mine, care-am luat bacalaureatul cu opt și ceva? Păi să nu se pună cu mine, bă, că eu!...” striga Mitică, ceferistul cu ochelari.

Ba nu! Asta o striga tânărul Lulu, ăla cu mustăcioară, îmbrăcat în pufoaica de tanchist. Ceferistul povestea despre vecinul lui, căruia îi fugise nevasta cu alt vecin de-al lor.

*Stau la masa mea cea mică,
Stau și scriu o scrisorică,
Pentru fiul meu,
Că-l iubesc mereu.
Iar tu, draga mea,
S-o primești aș vrea,
Și la pușor,
S-o citești cu dor.*

*Eiii, prințisorul meu,
Mor de dorul tău,
Ți-aud vorbele,
Ți-aud șoptele.
Eiii, oriunde mă duc,
Merg cu tine-n gând,
Prințisorul meu,
Mor de dorul tău.*

Începuse să „latre” alt cântec din magnetofon.

– Muierea-i ruptă din coastă de drac, vă spun io! striga
ceferistul cu ochelari.

– Când ți-e lumea mai dragă, te lasă-n fundul gol și fuge
în lume cu te miri cine... Că azi e plină lumea de curvari din
ăștia! Muierea, când ți-o iubește altu’, află tot satul. Numai
tu, bărbatul, afli după!

– Cu mine nu-i merge, bă! se băga și tânărul cu mustă-
cioară, în pufoaică de tanchist. Eu mi-s dat dracului! În ar-
mată, îmi spunea până și șeful de stat major, locotenent-co-
lonelul Petrache din Salva: „Mă, Lulule, tu ești dat naibii!”.
Așa îmi spunea! Păi cu mine se pune el?! Cu mine? Hă-hă!
Păi io mi-s dat dracu’!

Într-un colț, bătrânul continua să prooroască, nebăgat
în seamă de nimeni:

– El a pus mâna pe balaur, pe șarpele cel vechi, care este
Diavolul și Satana, și l-a legat pentru o mie de ani. L-a aruncat
în adânc, l-a închis acolo și a pecetluit intrarea deasupra lui, ca
să nu mai înșele neamurile până se vor împlini cei o mie de ani.
După aceea, trebuie să fie dezlegat pentru puțină vreme...

Din magnetofon izbucni altă melodie:

*Eu am rămas singurel,
Iar tu te bucuri de el,
Acum e prea mic,
Nu știe nimic.
Va veni o zi,
Când te va privi,
Și te va-ntreba,
Unde e tata?*

*Eiii, te-o-ntreba pe lună,
Tu ca mamă bună,
Să nu-l minți deloc că-l iubesc cu foc.
Eiii, te-o-ntreba pe stele,
Să privești la ele,
Cum privesc și eu,
Când mi-e somnul greu.*

... urla neobosit magnetofonul, care devenea din ce în ce
mai câine, iar lui Simon i se păru că, din ce în ce mai mult, îl
latră doar pe el.

Cârciuma începuse să se învârtă. Ceferistul cu ochelari
plecase de mult. Tânărul îmbrăcat în pufoaică de tanchist
se liniștise și începuse să joace table cu puștiul cu buza de
iepure. Numai magnetofonul-câine urla și lătra din ce în ce
mai puternic, nepăsându-i de prorociile bătrânului.

– Care e numele tău, om bun?...

– Simon!

– Simon?!... Adică Petru, adică piatră!... Pe această piat-
ră, Eu îmi voi zidi biserica, căci Zodia Mielului e aproape! Iată
omul! Dar vor pune mâna pe aducătorul semnului Zodiei
Mielului, îl vor târî prin piață, îl vor batjocori și-l vor arunca
în temniță. Vai celor care vor face acest lucru! Mai bine ar fi
fost pentru ei dacă nu s-ar fi născut... Cine are urechi de auzit
să audă, cine are ochi de privit să privească, ascultați, priviți
și luați aminte: Zodia Mielului e pe cer și vai celor ce nu se
vor naște a doua oară, din apă și din foc!

– Ha, ha, ha, ha, ha! De ce cauți țapul când tu însuți ești
țapul?... Ești țapul lor... și toate călcările de lege cu care au
păcătuit o să le pună pe capul țapului, apoi o să-l izgonească
în pustiu... Țapul va duce asupra lui toate fărădelegile lor...
Ha, ha, ha, ha, ha!...

Dintr-odată își aduse aminte că plecase de la braseria
gării împreună cu băiatul cu buză de iepure, care-l dusesese
la el acasă „să-l vadă pe porcul de taică-su” și că acum se
afla într-o cămăruță din curtea acestuia. Azi aveau să meargă
împreună la Grupul Școlar, unde e nevoie de un fochist, mai
precis: „De un om care să spargă lemnele, să le care în sălile
de clasă și, în fiecare dimineață, să aprindă focul în sobele de
teracotă”. Iar Goliat nu-i va refuza, deoarece i-o trage mamei
puștiului și știe că el știe acest lucru...

(Va urma)

Mihai ROMANIUC

Efemeritate

Umbrele vin și tot umbrele pleacă,
Pierzându-se în mrejele universului mort,
Din memoria lor uitarea se adapă,
Sorbind cu nesaț până la ultimul strop.

Blocuri de piatră străjuiesc aplecate
Pe linia frontului înrădăcinat în abis,
Iar destinul și timpul uneltesc pe la spate
Ruperea lor de a fi-ul promis.

Nici nume, nici chip nu vor rămâne integre,
Iar umbrele noi n-o să le afle vestigiul,
Absorbite într-un ciclu, în neant se vor pierde,
Clădindu-i prin jertfă efemerității fastigiul.

Umbrele vin și tot umbrele pleacă,
Cutreierând prin viață cu pașii grăbiți,
Sfârșesc ca martiri pentru existența opacă,
Îngropați în vid de proprii părinți.

Corneliu IROD

Cu poetul Andrii Miastkivskyi despre Holodomor

(Din ciclul *Ultimele chixuri*)

Despre tragedia poporului ucrainean din anii treizeci ai veacului trecut, tragedie
provocată de foametea artificială impusă de regimul stalinist, s-a scris și se va mai scrie –
atât spre neuitare, dar mai ales pentru a se evita în viitor repetarea unor asemenea
momente cumplite, precum foametea din anii 1932-1933, care a provocat în Ucraina –
conform datelor oficiale – 3,9 milioane de victime; alte surse indică un număr mult mai
mare. Iar dacă adăugăm la aceste milioane și pe cei care au pierit din cauza foametei din
anii 1921-1923 și 1946-1947, avem tabloul sumbru al unui autentic genocid.

Ziceam că despre holodomorul din Ucraina s-a mai scris la noi. De aceea eu, în aceste
puține rânduri, nu mă voi opri asupra datelor statistice, nici asupra cauzelor acestui tragic
fenomen, ci vă voi relata ceea ce-mi povestise un supraviețuitor al holodomorului, și anu-
me delicatul poet Andrii Miastkivskyi (1924-2003).

În anul 1990, într-un septembrie blând, s-a desfășurat la Kiev *Festivalul Internațional
de Poezie Ucraineană Zolotyî homin*, la care au participat poeți de expresie ucraineană
din toată lumea – Europa, Canada, SUA, Australia, Israel. Din România au fost invitați
scriitorii Silvia Zabarancu, Stepan Tkaciuk, Mykola Korsiuk, Myhailo Myhailiuk și eu.

Programul Festivalului a fost foarte variat, bogat, interesant și instructiv. La numeroase-
le manifestări au participat atât toți invitații (la Complexul memorial Taras Șevcenko de
la Kaniv, bunăoară), dar mai ales în grupuri mici, în funcție de preferințele culturale ale
fiecăruia; poeții au luat parte la recitaluri, conferințe și mese rotunde, la întâlniri cu
studenții, la spectacole și expoziții, au dat interviuri, dar au și călătorit – tot potrivit pre-
ferinței și interesului fiecăruia – în întreaga Ucraină. Colegii mei din România au preferat
să viziteze Lvivul, iar eu am plecat de unul singur la Cernihiv, locul de baștină a doi mari
creatori ucraineni – Leonid Hlibov și Pavlo Tycina.

În același timp, pe parcursul celor unsprezece zile ale Festivalului de Poezie Ucraineană,
am avut numeroase întâlniri cu scriitori din Ucraina – am fost primiți în două rânduri de
președintele Uniunii Scriitorilor din Ucraina, romancierul Iurii Mușketyk, și ne-am întâlnit
de multe ori cu poeții Myhailo Tkaci, Halyna Tarasiuk, Ivan Draci, Pavlo Movcean, Andrii
Miastkivskyi, Mykola Cișevyi și cu mulți alții. Unii dintre poeți ne-au vizitat la hotelul în
care eram cazați, iar câțiva ne-au invitat la ei acasă.

Foarte interesantă, mai ales în ceea ce mă privește pe mine, fusese vizita la simpaticul
poet Andrii Miastkivskyi, pe care toată lumea îl alinta cu prietenească empatie Moșul.
Și iată de ce vizita fusese foarte interesantă pentru mine. La un moment, cei vreo zece-
doisprezece musafiri, înveseliți de vodca ucraineană și de vinul și palinca, băuturi aduse

de noi, discutau în mici grupuri separate de câte doi-trei, iar eu se întâmplase să mă
aflu alături de gazdă, adică de simpaticul Moș Andrii. Și nu știu cum, din una în alta,
venise vorba despre holodomorul din Ucraina anilor 1932-1933. Atunci poetul mi-
a povestit cu lacrimi în ochi – chiar așa! – că în timpul cumplitei foamete, când nu se
mai găsea absolut nimic din ceea ce putea fi mâncat, nici măcar lobodă, nici urzici, nici
alte buruieni sau fructe – arseese totul de secetă –, se înstăpânise moartea, pentru că
cerealele, carnea, fructele și celelalte produse alimentare fuseseră „rechiziționate” cu
forța și fără pic de milă de „fratele mai mare”... În Sokolivka lui natală, oamenii mureau
pe capete, iar din familia lui, în toamna anului 1932, mai rămăseseră în viață doar două
persoane – el și bunica maternă Antonina (Nina). Bunica și nepotul ajunseseră și ei sleiți
de orice vlagă vitală, când într-o bună zi bunicii îi venise o idee salvatoare: plouase puțin
în timpul nopții trecute și pe cărarea de pământ din fața casei, bătătorită de picioarele
desculțe, apăruseră câteva râme. Bunica Nina l-a trimis pe micul Andriiko să strângă
într-o cană toate râmele de pe cărare; băiatul găsisese doar șapte. Bunica a spălat râmele
roșii, le-a presărat cu sare și le-a fript pe o tablă. A fost prima lor masă – puțină, dar
consistentă – după multe zile lihnite de foame cumplită: nepotul mâncase cinci râme,
iar bunica, două... Dar după aceea, n-a mai plouat și râmele nu au mai ieșit din pământ.
Atunci bunica Nina l-a trimis pe micul Andriiko să caute râme pe sub bolovanii de lângă
gard. Curând, băiatul devenise un adevărat căutător și vânător de râme. „Sunt sigur, – a
încheiat poetul Andrii Miastkivskyi, – că, dacă bunicii mele nu i-ar fi venit salvatoarea
idee cu râmele, am fi pierit și noi de foame, cum pieriseră toți ai noștri și atâtea milioane
de ucraineni nevinovați...”

Povestea poetului Andrii Miastkivskyi fusese una dintre foarte puținele pete întuneca-
te ale Festivalului **Zolotyî homin**. Căci cele unsprezece zile au vibrat luminos de poezie
autentică, voie bună și prietenie.

Tot atunci, patru dintre cei care sosiserăm din România – Stepan Tkaciuk, Mykola
Korsiuk, Myhailo Myhailiuk și eu – am devenit membri ai Uniunii Scriitorilor din Ucraina
și ai PEN Clubului Ucrainean.

Festivalul Internațional de Poezie Ucraineană **Zolotyî homin** s-a încheiat la Kiev
pe 17 septembrie 1990 cu un grandios spectacol de muzică și poezie. Mi-au rămas în
memorie acele zile minunate, încălzite de dragostea și prietenia gazdelor din Ucraina,
acompaniate de „zumzetul de aur” al poeziei ucrainene de pretutindeni, dar și amara
poveste a poetului Andrii Miastkivskyi.

(Continuare din nr.83)

* * *

Mă uit după el de fiecare dată când trece pe lângă casa noastră. Și face asta, de obicei, seara, între cinci și șase. Nu demult, mătușa mi-a spus să deschid fereastra dinspre stradă; am deschis-o, iar el a apărut ca din pământ! Ce m-am speriat! Nu țin minte bine cum s-a întâmplat, dar el m-a salutat. Mi s-a părut că, salutându-mă, s-a înroșit. Dar nu știu dacă așa a fost. Și eu am simțit că mă înroșesc, de parcă mi-ar fi luat foc obrazul și m-am pierdut. Acum mă îndepărtez de fereastră, când văd că vine. N-are curaj să se uite la mine. N-are curaj!

Deunăzi, după episodul cu salutul, am observat că, trecând pe lângă casa noastră, și-a întors abia perceptibil capul spre fereastra unde stăteam eu atunci.

De ce m-a salutat? Doar nu ne cunoaștem, ba chiar deloc nu ne cunoaștem...

* * *

O cunoștință de-a noastră, văduva unui judecător, i-a povestit mătușii că Oreadyn este fructul iubirii dintre o rudă a pădurarului, fiica unui preot ucrainean ortodox, și un oarecare muzicant.

– Dar nu vă închipuiți, stimată doamnă, – povestea ea, – că el era dintre acei vestiți țigani muzicanți unguri, printre care se întâlnesc adesea adevărați prinți bogați! Nici vorbă! El era un țigan ucrainean și provenea din Hlynytea. Acest sătuc din Bucovina vă este cunoscut, acolo trăiesc mai mulți țigani decât țărani. Țigani ucraineni, doamnă, țineți cont de asta! Cântând, a ajuns dirijorul trupei de muzicanți din Hlynytea și, fiind un bun ucrainean, tatăl ei, preotul, îl primea la el de multe ori din patriotism, iar cu timpul, stimată doamnă, cu timpul... – Aici ea se opri, încheind povestea cu un râs răutăcios, înăbușit...

Nu știu din ce cauză s-a trezit în sufletul meu un sentiment de ură față de văduva ce povestea, ea fiind considerată de toți o femeie „bună”. Poate chiar era o femeie bună, dar am simțit ură față de ea. Felul ei de a povesti mi-a stârnit un sentiment de milă, lucru pe care nu i-l voi ierta niciodată.

– Un țigan! Imaginați-vă, stimată doamnă, un simplu muzicant! Eu aș fi... Maica Domnului! Și vedeți, – spunea ea mai departe, – fiica unor oameni cumsecade, fiica unui preot! Un negustor înstărit ar fi vrut să o ceară în căsătorie, dar ea nici nu voia să audă de el. În cele din urmă, muzicantul a fost atât de îndrăzneț, încât s-a înfățișat în fața preotului și i-a cerut mâna fiicei sale. Atunci s-a petrecut o scenă groaznică. Unii spuneau că vinovatul a fost alungat imediat, alții – că mama a luptat mult pentru fiica ei și că el s-a însurat cu ea, doar că aceasta a murit curând la nașterea copilului. Alții spun că ea însăși l-ar fi rugat s-o părăsească, iar apoi s-a otrăvit cu fosforul de la chibrituri. Eh! Cine mai știe care e adevărul? Ea era încă foarte tânără. Avea doar nouăsprezece ani. Doamne, Doamne! – adăugă apoi cu dispreț. – Atât de tânără și deja atât de distrusă! Cine știe ce s-ar mai întâmplat cu ea, dacă ar fi trăit; dar moartea a pus capăt tuturor lucrurilor dintr-o singură lovitură.

– Dar al cui nume îl poartă el? – întrebă mătușa curioasă.

– După cum vedeți, al vrednicului său tată.

– Deci, au fost nevoiți să se căsătorească?

– Dumnezeu știe! Cât despre mine, cred că într-adevăr s-au căsătorit, iar ea, mai târziu, l-a rugat s-o părăsească, după care s-a sinucis, otrăvindu-se. Vedeți, zic asta pentru că el a plecat undeva imediat după moartea ei. N-ar fi plecat fără un motiv.

– Și unde a plecat? – întrebă mătușa.

– În Moldova. Cineva spunea că și-a adunat o trupă nouă și a pornit într-acolo cu oameni care mergeau la muncă în Moldova.

– Și nu s-a mai întors?

– Nu s-a întors până în ziua de azi.

– Dar copilul?

– Copilul a crescut cu bunicii; când preotul a murit, iar copilul trebuia trimis neapărat la școală, bătrâna a adunat sfatul familiei. Un văr primar al muzicantului, un țăran gospodar fără copii, a insistat să-l ia pe copil. Iar pădurarul, cumnatul răposatei, a vrut și el să-l ia pe băiat. „Mie, – a

spus el, – îmi e mai apropiat decât îți este ție. La urma urmei, tu spui că n-o să faci din el un domn, ci un simplu gospodar; ei bine, poate mie îmi va ajuta Dumnezeu să fac din el mai mult decât un simplu gospodar.” Fiecare o ținea pe-a lui! Se spune că vărul muzicantului era atunci foarte furios. „Ție, – a zis, – îți trebuie banii orfanului, pe care i-a lăsat preotul, și nu copilul. Toată lumea știe cât ești de lacom! O să-l crești în așa fel încât îi va fi rușine de familia sa și va suge sângele țăranilor cum ai făcut-o tu și cei ca tine. Eu nu așa voiam să-l cresc. Facă-se voia Domnului! Timpul ne va arăta cine a avut intenții mai bune, eu, un simplu țăran, sau tu.” S-a înfuriat și a plecat, iar pădurarul l-a luat pe băiat, l-a crescut, l-a trimis la școală...

– Și celălalt?

– Țăranul? Dumnezeu știe ce s-a întâmplat cu el. N-a mai venit niciodată și nici nu a mai întrebat de copil. Un țăran nebun, a vrut să arate lumii ceva. Nici bătrâna preoteasă n-a vrut să-i dea copilul, pentru că el a spus de la bun început că n-o să-l facă domn pe băiat. Ea a spus că nu va face din copilul fiicei sale „un cioban”. Așa stau lucrurile, stimată doamnă. O adevărată comedie!

– Într-adevăr, – spuse mătușa, – asta e o poveste foarte romantică.

– Dar vedeți! – începu din nou văduva după o clipă. – Mie mi se pare că ei, adică pădurarul și Oreadyn, nu se plac

foarte mult. În tot timpul pe care Oreadyn l-a petrecut în Moravia, nu a venit nici măcar o dată să-l viziteze. De altfel, asta știți și dumneavoastră, deoarece locuiți în vecini ca o singură familie.

– Așa e, n-a venit! S-ar putea să nu se placă. Pădurarul și Zona aproape că nu l-au pomenit niciodată. Doar bătrânei guvernante îi pasă de el, – mi-a spus mai demult Zona. Iar pe domnișoara Maria, drept să spun, n-o prea suport, stimată doamnă. Ea și „nervii” ei... pe cuvânt! De multe ori mă iau toți dracii! Dacă aș fi fost în locul lui Maievskiy, i-aș fi mulțumit deja pentru toată „educația” ei.

– Dar dumneavoastră chiar credeți, stimată doamnă, că pădurarul o va întreține veșnic? – a răspuns văduva. – Se zice chiar că ar fi spus undeva că, îndată ce-și mărită fiica, se însoară din nou. Atunci la ce i-ar mai trebui o bătrână în casă, pe care s-o hrănească degeaba? Azi e greu să trăiești în lume, iar ea nu face acasă nimic. Își pune ochelarii pe nas, își mijește ochii și se apleacă ba peste o masă, ba peste alta, iar în timpul ăsta parcă mai aruncă și câte o privire prin bucătărie. Zona e cea care se ocupă cu adevărat de gospodărie.

– Atunci de ce are nevoie de guvernantă? – întrebă mătușa.

– Doar așa, de formă, pentru ca, vezi Doamne, să fie în casă o femeie mai în vârstă. Ce nu face el pentru Zona, ce nu rabdă pentru ea, – Doamne, cât o mai iubește! Dar are și de ce! Este o fată vioaie și inteligentă; probabil, în curând își va găsi un mire.

– Desigur! – oftă mătușa.

– Atunci să se ducă domnișoara Maria la favoritul ei, – adăugă văduva.

– Așa e! Căci unde altundeva ar putea să se ducă? Cine va angaja o guvernantă bătrână? Iar el, după cum aud,

vrea să devină mare domn. Aud că vrea să fie avocat. N-ați observat, doamnă, cât de mândru umblă?

– O, nespun de mândru! Știe că e un tânăr chipeș.

– Chipeș? Ha-ha-ha! Probabil că nu vedeți bine, doamnă!

– Poate, într-adevăr, ochii bătrâni nu mai văd bine. Dar aud că pădurarul vrea ca el să se lase de studiile juridice și să facă teologia. Nici n-ar fi rău, – filosofa bătrâna. – Să intre în slujba lui Dumnezeu și să se roage pentru păcatele rudelor sale. Dacă e să spunem adevărul, nici nu are un alt viitor; uitându-te la el, vezi din prima că aparține unei rase mixte. Doamne, Doamne! – oftă ea. – Ce oameni mai există pe lume! Chiar dacă crește într-o familie cumsecade și învață carte, i se întâmplă ceva anume și își pierde mințile! Aici văduva se opri, oftând adânc și prelung. Apoi își îndreptă ochelarii pe nas, colțurile buzelor i se lăsă în jos și începu să îndeplinească ciorapul atât de repede, încât ácele abia se mai vedeau.

Ridicându-și capul, mătușa mă fixă pătrunzător cu privirea.

Nici până în ziua de azi nu pot să-mi dau seama ce trebuia să-mi spună acea privire.

Țin minte doar că buzele mi-au tremurat involuntar cu dispreț și că am ieșit din odaie. Trecând pragul, am întors încă o dată capul spre văduva cea „bună”. Privirea ei o întâlni pe a mea. O privire profundă, persistentă. Chiar în acel moment ea își lăsă mâna cu ciorapul pe genunchi, se apropie de mătușa – și am simțit instinctiv că acum va începe o discuție despre persoana mea...

Nu l-am mai văzut de două zile. Iar azi mi-am dorit atât de mult să-l văd!

Afară e o noapte frumoasă, senină și înstelată, care, cu liniștea ei magică, stârnește un dor straniu de prin toate cotloanele inimii; și chiar în fața ferestrei mele atâră luna deasupra munților, acei uriași întunecați și tăcuți, și pare atât de jos, încât aproape o poți atinge cu mâna.

Oreadyn nu este foarte iubit acasă.

Mi se pare că aș avea să-i povestesc multe.

M-a cuprins nerăbdarea, dorul; răd cu lacrimi și plâng de bucurie... Cu un plâns molipsitor!

De ce e așa? Doamne Dumnezeule, de ce?

Dar nu mă mai simt nefericită ca înainte, o, nu! Sunt fericită!

Știu cum îl cheamă! Îl cheamă Vasyl.

Vasyl! – e un nume frumos.

* * *

Am fost ieri cu Lena în oraș cu treburi pentru mătușa și am avut norocul să-l vedem. Cu cât se apropia mai mult de noi, cu atât mai puțin puteam eu să vorbesc. Gândurile îmi năvăleau în cap, se amestecau dintr-un oarecare motiv; iar când a fost deja aproape de noi, am amuțit complet. Fiind sigură că ne va saluta, am ridicat privirea și, într-adevăr, el a făcut așa. Privirea lui s-a oprit asupra mea într-un fel... Nici eu nu știu cum anume! Am simțit-o așa cum n-am mai simțit nicio privire până acum.

A trecut pe lângă mine și în mintea mea s-a ivit gândul că el s-a schimbat în acea clipă. Cât de frumos era!

* * *

Am făcut cunoștință. S-a întâmplat așa: de câteva zile era la noi un coleg de-al unchiului, un profesor din R., pe care îl chema Lorden. Dorind să-l prezinte colegilor săi de-aici, unchiul ne-a cerut tuturor ca, spre seară, să ne pregătim și să mergem în parcul orașului. Acolo se adunau toți cunoscuții. Seara era frumoasă, aerul era proaspăt; în parc se auzea muzică bună și, intrând acolo, am găsit deja o mulțime de oaspeți.

Eu eram azi – după cum spusese Lena (care era într-o dispoziție neobișnuit de bună) – „inabordabilă”. Un fel de tristețe apăsătoare mi se cuibărise în suflet.

Intrând în parc, o stare ușoară de agitație, asemănătoare cu febra, puse stăpânire pe mine. Am cuprins cu o privire curioasă grupurile de oameni: primul grup, al doilea; am întâlnit fețe familiare; fețe obișnuite, care azi păreau mai plictisitoare ca de obicei.

Am mers mai departe, scrutând cu privirea în jur. Brusc, Lena m-a strâns de mână.

– Să mergem acolo! – strigă ea voioasă. – Uite acolo, lângă foișor! – Și, întorcându-se repede spre mătușa, îi șopti la ureche câteva cuvinte. Mi s-a părut că aud numele Zoniei și am privit spre locul indicat. Sub un tei uriaș pe care îl știam foarte bine, stătea pădurarul cu „fetele” sale, iar lângă ei stătea un tânăr jurist practicant, „secretul” Lenei și al Zoniei. Mătușa se îndreptă într-acolo, iar noi am urmat-o.

Ne-am salutat foarte voios și foarte gălăgios. Nici n-am început bine să povestim, că am și găsit un motiv să râdem la modul cel mai sincer. Ne-am așezat la două mese. Lena parcă s-a lipit din nou de Zonia, iar tânărul funcționar s-a așezat și el lângă ele, fiind vesel și afectuos față de Zonia, deși Lena se apropia mai mult de el.

Văzând că sunt încă indecisă la ce masa să mă așez, Zonia se uită în jurul său.

– Unde e Vasy! – întreabă repede. – Vasy! – strigă ea nerăbdătoare și se îndepărta de noi puțin, privind în jur.

Înțelegând ce se întâmplă, m-am simțit jenată și eram gata să mă apropiu de domnișoara Maria, dar, în acel moment, Lena m-a apucat de mână.

– Așteaptă, – spuse ea, – nu vezi? Zonia vrea să-ți facă cunoștință cu Oreadyn. O să te simți mai bine cu el decât cu domnișoara Maria. El mi-a spus cândva că s-ar bucura să te cunoască. Domnișoara Maria poartă o conversație atât de aprinsă cu profesorul Lorden, încât ar fi lipsit de politețe să o întrerupi!

– Și totuși, o să merg la ea, – am răspuns cu răceală. – Atunci am înțeles de ce și ea dorise să scape de mine, voia să-mi facă cunoștință cu Oreadyn. Ei nu-i plăcea să mă aibă prin preajmă când vreun bărbat se apropia de ea. De Zonia nu-i era frică, deoarece era mai frumoasă ca ea. Acum îmi strângea mâna ca într-un clește.

– Uite cum ești! – râse ea forțat. – Poate complimentul pe care ți l-a făcut azi Lorden, cum că aduci cu părul tău cu Lorelei, ți-a plăcut atât de mult, încât ai vrea să-l mai auzi

o dată? Uite că vine deja Zonia. – Și, într-adevăr, se auzi undeva, lângă noi, vocea Zoniei.

– Aș fi bucuroasă să știu, – mormăi ea, – de ce ne-ai părăsit!

– Chiar ți-a fost dor de compania mea? – se auzi un răspuns puțin ironic.

– Eh! Ce tot spui! Vreau să-ți fac cunoștință cu domnișoara Natalia Verkovycivna. Despre asta e vorba! Cu noi oricum te plictisești.

Și, în acel moment, s-a oprit cu el în fața mea și ne-a făcut cunoștință. Într-o clipă, înainte să apucăm să ne spunem vreun cuvânt, toți trei au dispărut atât de rapid, de parcă i-ar fi înghițit pământul.

Am rămas singuri.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de **Cristina Silaghi (Bumbar)**

PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET

Larysa Nechaieva, profesor al Universității Naționale din Odesa

Există oameni a căror viață se transformă, fără voia lor, într-o lecție despre rezistență, demnitate și continuitate. Larysa Nechaieva este unul dintre aceștia, o personalitate care îmbină rigoarea științei cu sensibilitatea artei. Profesor universitar, muzician și intelectual format în tradiția academică a Odesei, ea poartă cu sine nu doar experiența profesională, ci și o profundă trăire umană, precum cea a dezrădăcinării și a regăsirii într-un alt spațiu cultural. Ajunsă în Timișoara în contextul războiului din Ucraina, doamna Larysa nu s-a limitat la statutul de refugiat, ci a transformat această etapă într-un proces activ de integrare, implicare și dialog intercultural. Între sala de curs, scena muzicală și spațiul civic, traseul său devine o punte între două lumi: ucraineană și românească. Pentru a înțelege mai bine această experiență, am invitat-o să ne vorbească despre parcursul său:

Mihaela Bumbuc (M.B.): Doamnă profesor, cum ați trăit momentul plecării din Ucraina și începutul vieții în România?

Larysa Nechaieva (L.N.): Agresiunea militară pe scară largă a Rusiei împotriva Ucrainei a generat un val fără precedent de refugiați în Europa. În acel context dificil, România a fost una dintre primele țări care a reacționat prompt, oferind sprijin real și imediat cetățenilor ucraineni. Ajunsă la Timișoara, împreună cu familia mea, am simțit încă din primele zile solidaritatea oamenilor și dorința lor sinceră de a ajuta.

M.B.: Ce rol au jucat reprezentanții Uniunii Ucrainenilor din România în viața voastră?

L.N.: Noi, ca multe alte familii fugite din calea războiului din Ucraina, am beneficiat de sprijin din partea Uniunii Ucrainenilor din România: consiliere psihologică, servicii medicale, ajutor umanitar, dar și acces la resurse educaționale. Copiii au fost implicați în activități recreative și educative, iar acest lucru a contribuit enorm la echilibrul lor emoțional într-o perioadă atât de dificilă. Consider că procesul de adaptare a fost unul dinamic. Caracterul nostru, deschiderea spre comunicare, dorința de a munci și de a ne integra au jucat un rol esențial. Nu a fost ușor, dar a fost posibil. Una dintre primele țări europene care a reacționat rapid și ferm, oferind sprijin statului vecin și prieten, Ucraina și întregului popor ucrainean, a fost România. Prin eforturi comune ale societății civile și ale autorităților centrale, regionale și locale, sprijinul acordat a fost esențial. Președintele Uniunii Ucrainenilor din România, Nicolae-Miroslav Petrețchi, în calitate de reprezentant al comunității ucrainene în Parlamentul României, a subliniat necesitatea adoptării unor măsuri privind integrarea refugiaților ucraineni în societatea românească și integrarea copiilor ucraineni în sistemul de învățământ românesc. În intervențiile sale parlamentare, acesta a evidențiat faptul că autoritățile române trebuie să conștientizeze caracterul de durată al războiului și al procesului de reconstrucție a Ucrainei, motiv pentru care integrarea refugiaților trebuie să fie una naturală, graduală și consecventă. Încă de la începutul agresiunii, refugiații ucraineni au găsit sprijin în cadrul Uniunii Ucrainenilor din România din orașul Timișoara. Zilnic, aici soseau persoane din diferite regiuni ale Ucrainei. Printre aceștia ne-am aflat și noi: eu, Larysa Nechaieva, fiica mea Iryna și nepoatele Milena și Amelia, originare din orașul Odesa, situat pe malul Mării Negre, cunoscut drept „Palmyra Sudului” a Ucrainei.

M.B.: Cum s-a desfășurat integrarea dumneavoastră și a familiei în societatea românească?

L.N.: Integrarea noastră a început cu un pas esențial, precum învățarea limbii române. Am participat la cursuri și cluburi de conversație, unde am avut ocazia să ne dezvoltăm vocabularul și să ne obișnuim cu comunicarea zilnică. Nepoatele mele au fost înscrise în instituții de învățământ românesc. La început au fost auditori, dar, treptat, au devenit eleve cu drepturi depline. Adaptarea lor a fost rapidă, datorită deschiderii și capacității de comunicare. Și-au făcut prieteni, au participat la activități școlare și extracurriculare și s-au integrat firesc în colectiv. Au participat la evenimente organizate de Filiala Timiș a Uniunii

Ucrainenilor din România și de organizații precum LOGS, Salvați Copiii și AIDRom, unde au cântat, au dansat și au recitat poezii. În același timp, fiica mea, logoped, s-a implicat activ în sprijinirea copiilor refugiați, lucrând cu aceștia pentru corectarea tulburărilor de vorbire încă din anul 2022.

M.B.: Cum v-ați continuat activitatea profesională și ce rol a avut aceasta în integrarea dumneavoastră?

L.N.: Integrarea mea s-a realizat pe trei planuri: artistic, educațional și civic. În contextul în care Timișoara a fost Capitală Culturală Europeană, am avut oportunitatea de a colabora cu muzicieni români și de a susține masterclass-uri dedicate școlii pianistice ucrainene.

Am organizat și participat la concerte și proiecte culturale comune, precum „Pian – de la muzică la cultură” sau „The Pianos”, unde am îmbinat muzica cu alte forme de artă, cum ar fi dansul și artele vizuale. Aceste proiecte au contribuit la apropierea dintre comunitățile română și ucraineană și au oferit copiilor și tinerilor oportunități de exprimare artistică.

În plan civic, m-am implicat în proiecte importante, inclusiv în inițiative de combatere a dezinformării despre Ucraina. Am participat la discuții, dezbateri și evenimente publice, unde s-au abordat teme actuale precum propaganda, fake news-ul și rolul inteligenței artificiale. De asemenea, am fost implicată în numeroase evenimente dedicate comunității, cum ar fi: „Ziua Independenței Ucrainei”, „Ziua Refugiatului”, „8 Martie”, „Ziua Copilului”, unde am avut ocazia să susțin discursuri și să contribuim activ la viața comunității. În domeniul educației, am participat la mese rotunde și forumuri dedicate integrării copii-

lor ucraineni în sistemul românesc. Am contribuit la organizarea unui forum educațional la București, unde elevi ucraineni au prezentat propuneri concrete pentru îmbunătățirea condițiilor de studiu. Un moment deosebit a fost participarea nepoatei mele, Amelia, care și-a prezentat ideile în fața reprezentanților Ministerului Educației. Propunerile au fost apreciate, iar ulterior au fost adoptate măsuri importante: elevii ucraineni au primit statut oficial în școli, sprijin financiar și burse.

Prin activitatea sa, profesorul universitar Larysa Nechaieva demonstrează că identitatea nu se pierde în fața schimbării, ci se reconstruiește, se adaptează și se îmbogățește. Povestea sa nu este doar una personală, ci reflectă experiența unei întregi generații care, în ciuda dificultăților, a reușit să își regăsească echilibrul și să contribuie activ la societatea în care trăiește.

Mihaela BUMBUC

PERSONAJE

E L

E A

SCENA I

Vara anului 2010. Caniculă. Pe puntea superioară a unei nave care navighează pe râul Dnipro se aude muzica tare. Un cuplu, amețit, se îndepărtează de dansatori, vorbind înflăcărat.

E A: De mult visez să călătoresc pe un vapor, ca în filmul Titanic.

E L: Din fericire, pe Dnipro nu este niciun aisberg.

E A: Și oare ce o fi chestia aia întunecată din depărtare?

E L: Vreo insulă...

O scândură groasă ieșea din punte în lateral, chiar pe sub balustrada punții. Partea opusă a scândurii era ascunsă sub o încărcătură acoperită cu prelată. El a vrut să continue conversația romantică și a găsit un pretext.

E L: Dacă vom ieși pe această bârnă, vom putea vedea valurile albe spumegând sub noi și stelele deasupra capului.

E A: (*jucăuș*). Mi-e frică.

El o apucă de talie.

E L: O să te ajut.

El pășește timid pe scândură. El o ține cu o mână, lipindu-se de ea. Cu cealaltă, se prinde de balustradă. Ea mai face câțiva pași. Se aude o melodie frumoasă pe vapor.

E A: (*desfăcându-și brațele*). E atât de frumos!

Brusc, scândura se desprinde și ambii romantici se prăbușesc în apă.

SCENA II

După ce au căzut în apă, nava a început încet să se îndepărteze.

E A: Stați, stați, stați!

E L: Păstrează-ți energia. Știi să înoți?

E A: Nu prea bine!

E L: E o insulă pe stânga. Ține-te de cămașa mea și înoată după mine.

E A: (*speriată*). Unde-i cămașa?

E L: Dă-mi mâna... Ține-te bine.

Înoată câteva minute.

E A: Nu mai pot!

E L: Trebuie! Nu vorbi!

Peste câteva minute, el pipăie fundul râului cu piciorul.

E L: (*bucuros*). Nisip! Am dat de nisip!

El stă până la bărbie în apă și se smucește.

E A: (*tușește*). E atât de adânc!

E L: Ține-te de... de umărul meu... O să ieșim din apă acum. În luncă.

SCENA III

Ei stau în luncă gâfâind. Noaptea este senină, cu lună. Vaporul lor abia se vede și abia se aude. Ea a izbucnit în plâns.

E A: Cum de ne-au lăsat? Ce facem acum?

E L: Am avut noroc că am putut ieși din apă...

E A: Mi-e frig.

E L: Noaptea sunt calde acum. După ce ne uscăm... Hai să căutăm un loc de dormit.

SCENA IV

E A: M-am săturat să tot rătăcesc.

El pipăie iarba și o culcă.

E L: Aici va fi bine.

E A: În groapă?

E L: Măcar vântul nu ne va deranja... Smulge iarbă uscată din jur și arunc-o aici.

E A (*plângând din nou*): E vina ta. Ce o să-i spun soțului? Cine știe ce-o să creadă...

Kostiantyn SOLOVIENKO

ÎNSETAȚI
DE
IUBIRE

E L: Haisă ne gândim mâine la discursuri: tu pentru soțul tău, eu pentru soția mea. Acum smulge iarbă.

Ea tăcu și, fără chef, începu să smulgă iarbă.

E A: Au! Așa îți poți tăia mâinile!

E L (*enervat*): Atunci nu mai smulge! Doar taci.

El mai smulge câteva brațe de iarbă, le aruncă și se întinde.

E A (*cu reproș*): Câți ani ai?

E L: Douăzeci și șapte.

E A: Eu sunt mai mare.

E L: Și ce, o să dormi în picioare?

Ea se întinse în iarbă lângă el.

E A: Mi-e frig.

E L: Învelește-te cu iarbă.

Ea începu să se foiască. El se dădu puțin la o parte. Ea se apropie cu spatele – mai aproape de el.

E L: Chiar nu ai loc?

E A: Adorm greu când nu e nimeni lângă mine.

El oftă. Oricum, așa e mai cald.

SCENA V

Dimineată. Tinerii sunt treziți de soare.

E L: Ce bine am dormit în aer liber!

E A: Mă doare tot... Când e atât de cald, eu dau drumul la aerul condiționat toată noaptea.

E L: Noi nu avem. Soția preferă să nu folosim aerul condiționat. Zice că se înmulțesc microbii în filtre. Poți să te îmbolnăvești.

E A: Filtrele trebuie curățate, și nu vor fi microbi.

El se ridică. Face câteva exerciții simple, își dezmoște mușchii.

E A: Ce-ai visat?

E L: Nimic.

E A: Soțul meu mereu visează doar afaceri. Iar eu, toată noaptea, am înnotat, m-am luptat cu valurile... Ce facem acum?

E L: Încercăm să ajungem la mal.

E A: De la vinul de ieri mă simt cam rău.

El începe să-și pipăie buzunarele. Scoate portofelul, îl deschide.

E L: Am două sute de grivne și ceva mărunțiș. Tu?

E A: Doar o brichetă. Țigările sunt ude.

E L: Fumezi?

E A: Nu. Doar așa – de fițe, uneori. Soțul nu suportă.

E L: Sunt de acord cu el. Ai copii?

E A: Eu? Nu am.

E L: Cu atât mai mult îl înțeleg. Dar bricheta – o să ne prindă bine... Hai să mergem. Apropo, azi e vineri.

El merge.

E A (*încet, în gând*): Vineri – zi de desfrâu...

Îl ajunge din urmă.

E A (*îngrijorată*): „Apropo” – adică la ce te refereai?

E L: Ai citit la școală despre Robinson Crusoe și Vineri?

E A: Am citit... Dar Robinson nu murea de foame acolo. Să vedem cum o să faci tu rost de mâncare.

E L: Te mănânc pe tine. (*Își arată colții*) Grrr!

E A (*speriată*): Ești nebun?

E L: Nu te speria. N-am poftă de soții de afaceriști. Fac indigestie.... de la ele.

SCENA VI

E L: Așadar, insula e departe de țărm, pescarii nu se văd, va trebui să căutăm de mâncare.

E A: Ești mereu așa de gospodar?

E L: Nu-ți place? Nu am ajuns la nivelul unui om de afaceri?

El pleacă de-a lungul țărmului. Ea îl urmează.

E A: Dimpotrivă – îmi place. Soțul meu cumpără totul. Habar nu are să facă nimic cu mâinile.

E L: Dar tu știi să faci ceva? Să pregătești un prânz, de exemplu. Sau să coși ceva?

E A: Pentru ce? E mai simplu să plătești pe altcineva.

E L: Nici înainte de căsătorie nu știai nimic?

E A: Nu râde. Știam și atunci și acum știu: ciorbă, sarmale, plăcinte. Mama m-a învățat.

El privește spre apă.

E L: Știi să gătești pește?

E A: Bineînțeles. Mai puțină bătaie de cap decât cu carnea.

E L: Uite, aici în baltă este mult puiet de pește. Hai să ridicăm un dig din nisip și îi prindem cu o cămașă. Doar să nu îi sperii.

În timp ce ei construiesc digul, o parte dintre peștișori scapă. Totuși, reușesc să prindă câțiva.

E A: Și ce facem cu ei?

E L: Cine e bucătarul, tu sau eu?

E A: Din puiet, fără cuțit, fără sare, fără cartofi, fără ceapă – nu pot găti nimic.

E L: Ai mâncat sushi – pește crud japonez?

E A: Desigur.

El ia un peștișor, îl examinează, înghițind în sec.

E A: Mi se face greață. Lasă-i.

E L (*amintindu-și*): Dar ai brichetă!

Ea o scoate, o aprinde după câteva încercări.

E L: Uff! Îmi amintesc că am văzut o cutie de conservă pe aici, undeva pe aproape.

El fuge după cutie.

(*Va urma*)

Traducere din limba ucraineană de Olena DOBRIANSKA

(Absolventă a Universității Naționale din Odesa, cu studii de master în filologie ucraineană, Olena Dobrianska s-a stabilit în România în 2022, în contextul evenimentelor din Ucraina. În 2023, a obținut certificarea Ministerului Culturii din România, care îi atestă competențele de traducător în domeniul literaturii. Este specializată în traducerea operelor dramatice și în proză, remarcându-se prin traducerea în limba ucraineană a romanului „De două mii de ani” de M. Sebastian. Activitatea sa include, de asemenea, traducerea în limba română a dramaturgiei contemporane ucrainene, semnată de autori precum M. Smilianets, N. Zahojenko, K. Solovienko și alții.)